

De zoektocht naar het didactisch DNA

© 2016 Kim de Jong, Rob de Jong | Cube Consulting onderwijs

Eerste druk

ISBN: 9789402141115

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze opgave worden veeleelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnames of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Cube Consulting onderwijs.

Voor zover het maken van reprografische veeleelvoudiging uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijke verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl)

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from Cube Consulting onderwijs.

De zoektocht naar het didactisch DNA

Kim de Jong

Rob de Jong

Inhoud

Voorwoord	7
Inleiding	9
Hoofdstuk 1: Achtergrond.....	13
1.1 De reden van de zoektocht.....	13
1.2 Leerdoel	15
1.3 Differentiatie.....	18
1.4 Didactische activiteiten	21
1.5 Didactische profielen.....	23
1.6 Didactisch DNA.....	25
Hoofdstuk 2: De didactische profielen.....	27
2.1 Didactisch profiel Frank	28
2.2 Didactisch profiel Astrid	35
2.3 Didactisch profiel Stijn	43
2.4 Didactisch profiel Noah.....	51
Hoofdstuk 3: De staat van de didactiek.....	59
3.1 De huidige didactiek	59
3.2 De gewenste situatie	65
3.3 Conclusie	67
Hoofdstuk 4: In de praktijk.....	71
4.1 Bewust variëren met didactiek.....	71
4.2 Aandachtspunten.....	73
4.3 Ken jezelf, de situatie en de behoefte van de leerling	76
Verrijk je zoektocht!	77
Literatuurlijst	79

Voorwoord

Goed onderwijs start bij een goede leerkracht. De onderwijsprofessional die veel tijd en energie steekt om iedere dag leerlingen te helpen bij het leerproces is van cruciaal belang en een bepalende factor voor de verdere ontwikkeling van de leerlingen. Vrijwel iedereen kan voorbeelden noemen van leerkrachten die een grote invloed hebben gehad op gemaakte keuzes en te volgen passies in het latere leven.

Wij geloven dan ook in professionele autonome leerkrachten die op basis van aanwezige kennis en ervaring zelf en als team bepalen hoe leerlingen worden onderwezen. Kennis van de leerling, van de leerstof, van het curriculum en kennis van de leerdoelen zijn hiervoor van groot belang. Maar ook kennis van de didactiek, van het leerproces en inzicht in hoe je zelf les geeft helpt om deze belangrijke rol te vervullen. Met dit boek willen wij hieraan bijdragen.

Dit boek is tot stand gekomen met input en hulp van diverse mensen. Deze mensen willen wij graag bedanken voor hun bijdragen. Wij danken de lezersgroep: Bianca van den Berg, Hèlen van Bokhoven en Lida Valk voor hun openhartige, kritische en stimulerende feedback. Bianca ook enorm bedankt voor je vele inspirerende praktijkvoorbeelden, dit maakt de wisselwerking tussen theorie en praktijk nog krachtiger.

Ook een woord van dank gaat naar Maria van Vlerken voor het punctuele en scherpe redigeerwerk. Prof. dr. Saskia Brand-Gruwel danken wij hartelijk voor haar krachtige denkwerk en sparring om het didactisch DNA nog beter aan te laten sluiten op het wetenschappelijke kader.

Daarnaast gaat onze grote waardering en dank uit naar alle onderwijsorganisaties waarmee wij hebben mogen samenwerken en naar de leerkrachten die wij in de praktijk hebben mogen observeren. Zonder deze ervaring was het didactisch DNA nooit ontstaan.

En natuurlijk dank aan alle onderwijsorganisaties en leerkrachten die het didactisch DNA al in de praktijk hebben toegepast en nog gaan toepassen. Mede namens de leerlingen: hartelijk dank!

Inleiding

Variëren in didactiek, passend bij leerdoel en leerlingen

Er is geen 'beste' didactiek. Er zijn verschillende manieren om leerlingen te ondersteunen bij het leerproces. Deze kunnen allemaal effectief zijn en hebben allen specifieke sterke en zwakke kanten. Dit is geen vaststaand gegeven, bij een ander leerdoel of een andere leerling kan dit weer anders zijn. Variatie in didactiek is nodig om effectief verschillende leerdoelen te bereiken en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen.

Wanneer het doel van de les is dat leerlingen basiskennis verkrijgen, bijvoorbeeld 'het vergroten van de woordenschat Engels', dan kan een didactische activiteit gericht op het herhalen van woordrijen geschikt zijn. Herhalen is echter een minder geschikte didactische activiteit om een leerdoel als 'het identificeren van belangrijke milieuproblemen in Nederland' te verwezenlijken. De didactische activiteit dient dus te passen bij het gestelde leerdoel.

Daarnaast dienen didactische activiteiten ook recht te doen aan verschillen tussen leerlingen. Al bij de start van een nieuw onderwerp wordt dit voor de leerkracht duidelijk. De ene leerling zal geïnteresseerd raken in een onderwerp wanneer de leerkracht de nieuwe leerstof 'demonstreert', een andere leerling wil juist eerst liever zelf nadenken over het onderwerp en wat hij daarover wil leren. Weer een andere leerling zal juist geïnteresseerd raken door een uitleg van hoe de nieuwe kennis aansluit bij wat hij al weet.

Toenemend belang van variëren in didactiek

Door diverse ontwikkelingen is het aanbrengen van meer variatie in de didactiek van steeds groter belang:

Veranderende benodigde kennis en vaardigheden

De kennis en vaardigheden die leerlingen nodig hebben voor de toekomst is aan verandering onderhevig. In onze kenniseconomie is steeds meer behoefte aan de ontwikkeling van cognitieve vaardigheden als probleemoplossend vermogen, kritisch denken en creativiteit (een deel van de '21st century skills'). Dit vraagt ook een aanpassing van de leerdoelen,